

ТЕРИТОРІАЛЬНА ОБОРОНА ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

TERRITORIAL DEFENSE AS A KEY ELEMENT OF PUBLIC POLICY IMPLEMENTATION IN THE SPHERE OF NATIONAL SECURITY AT THE REGIONAL LEVEL

У статті висвітлено теоретичні основи формування системи територіальної оборони як основи державної політики у сферах національної безпеки та оборони в Україні.

Досліджено систему поглядів на організацію та ведення територіальної оборони в кожній країні здійснюється з урахуванням геостратегічного положення, розвитку економіки, інфраструктури тощо. Визначено, що у Польщі війська територіальної оборони входять до складу сухопутних військ, в Угорщині війська (захисту тилу) складаються з військових частин центрального та обласного підпорядкування. Окреслено, що територіальна оборона – це комплекс державних дій, що проводяться в районах, де немає регулярного військового призначення, які спрямовані на підтримання правового режиму воєнного стану та координацію управління місцевою владою, військовими адміністраціями, правоохоронними органами та силами цивільного захисту для реагування на ворогів та катастрофи. Дослідження наукових поглядів дозволяє сформувати визначення принципу територіальної оборони як базового принципу правового регулювання діяльності організації та реалізації заходів щодо захисту окремих територій від зовнішньої агресії, діяльності уповноважених органів. Визначено, що основною проблемою у поясненні принципу територіальної оборони є те, що він не передбачений нормативно-правовими актами. Аналіз показує, що єдина система територіальної оборони країни ще не повністю сформована і існує багато проблем, які необхідно вирішити. Йдеться про формування, комплектування, розгортання, навчання та використання територіальної оборони в сучасних умовах – від законодавчих норм та ранньої підготовки у мирний час до виконання місії особливого періоду.

Окреслено, що досвід регіональних воєн та збройних конфліктів минулого століття та другої половини нинішнього століття, проведення антитерористичної операції на Сході України дозволяє підготовленому підрозділу територіальної оборони значно збільшити доручену роботу та надавати регулярну підтримку; контроль зв'язку, що використовується військовими (військовими); посилення охорони українського кордону тощо.

Ключові слова: державна політика, національна безпека та оборона, територіальна оборона, підрозділи територіальної оборони.

The article highlights the theoretical foundations of the formation of the territorial defense system as the basis of state policy in the field of national security and defense in Ukraine. The system of views on the organization and conduct of territorial defense in each country is carried out taking into account the geostrategic position, economic development, infrastructure, etc. It is determined that in Poland the territorial defense troops are part of the ground forces, in Hungary the troops (rear protection) consist of military units of central and regional subordination. It is outlined that territorial defense is a set of state actions carried out in areas where there is no regular military purpose, aimed at maintaining the legal regime of martial law and coordinating the management of local authorities, military administrations, law enforcement and civil defense forces to respond to enemies and disasters. The study of scientific views allows to form a definition of the principle of territorial defense as a basic principle of legal regulation of organizations and the implementation of measures to protect certain territories from external aggression, the activities of authorized bodies. It is determined that the main problem in explaining the principle of territorial defense is that it is not provided by regulations. The analysis shows that the unified system of territorial defense of the country is not yet fully formed and there are many problems that need to be solved. We are talking about the formation, staffing, deployment, training and use of territorial defense in modern conditions – from legislation and early training in peacetime to the implementation of missions of a special period.

It is outlined that the experience of regional wars and armed conflicts of the last century and the second half of this century, conducting an anti-terrorist operation in eastern Ukraine allows the trained territorial defense unit to significantly increase the assigned work and provide regular support; control of communication used by the military (military); strengthening the protection of the Ukrainian border, etc.

Key words: state policy, national security and defense, territorial defense, territorial defense units.

УДК 355.45:351.746.1

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5240-2020-16-25>

Мурашко А.М.

аспірат

Чернігівський національний технологічний університет

Актуальність теми. Характер сучасних воєнних загроз суттєво змінився. Формуються блоки зовнішніх і внутрішніх загроз, посилюється зв'язок між зовнішніми та внутрішніми загрозами у національній безпеці, які дедалі більше набувають комплексного характеру. В таких умов експерти провідних країн світу визнають, що одним із найбільш економічних і

доцільних напрямів підтримання обороноздатності держави на належному рівні є організація системи територіальної оборони, особливо це стосується позаблокових країн.

Наразі в оборонному секторі України відбуваються значні реформи, але він досі не відповідає сучасним вимогам. Сучасні проблеми та виклики, що виникають у сфері оборони, вима-

гають докорінно нового та науково обґрунтованого підходу до формування національної військової організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових досліджень продемонстрував, що різні аспекти проблеми територіальної оборони вивчаються в межах багатьох наукових спеціальностей: теорія публічного управління; інформаційне право; економічна безпека держави; основи національної безпеки держави (політичні науки); військова історія; механізми державного управління.

Прикладний аспект державного управління у цій сфері є предметом відповідних напрацювань вчених з державного управління. До цієї проблематики у своїх працях зверталася низка вітчизняних та іноземних науковців, зокрема, Л.М. Артюшин, Белов, В.І. Білошицький, О.С. Власюк, АВ.П. Горбулін, ІМ.Ю. Дундуков, Т.В. Іванова, М.А. Латинін та ін..

Більшість з них вважають, що функціонування системи національної безпеки та оборони залежить від державної національної політики. Однак розробка заходів щодо формування стратегічних напрямків національної безпеки та формування ефективної системи територіальної оборони на регіональному рівні в сучасних умовах все ще залишаються актуальними.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на вагомий внесок науковців в проблематику формування ефективної системи територіальної оборони, на наш погляд удосконалення необхідні саме в частині теоретичних і прикладних напрямків формування перспективи створення підрозділів територіальної оборони в Україні та визначення пріоритетних напрямів нарощування оборонного потенціалу враховуючі євроінтеграцію та воєнні загрози.

Метою статті є окреслення проблем формування ефективної системи територіальної оборони в Україні та обґрунтування шляхів її розвитку на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу. Починаючи з головного питання, національна безпека України є стратегічно важливою сферою українського суспільства (системним елементом національної безпеки), а також рівнем захисту населення, основних інтересів, прав та свобод, яка забезпечується через законодавчо визначені заходи та засоби.

Відповідно до наведеного визначення національної безпеки, можна стверджувати, що це структуроване явище, що включає пов'язані компоненти, і що до компонентів національної безпеки належать: економіка та фінанси; правоохоронна діяльність; соціальна та політична

сфера; Інформаційні технології, енергетика, екологічна сфера, національна оборона та територіальна оборона.

Останній фактор є одним із найважливіших у контексті національної безпеки України. Тому що він передбачає виявлення, запобігання та реагування на конкретні загрози в цій сфері, такі як розвідувальна та диверсійна діяльність диверсантів, а також порушення законодавчої бази, охорона державного кордону та інше завдяки сучасному вектору територіальної оборони. Цей аспект підкреслює необхідність більш детального розгляду територіальної оборони з наукової точки зору та подальшого відокремлення від інших відповідних правових категорій та явищ.

Основним Законом, що встановлює засади оборони України, а також повноваження органів державної влади, основні функції та завдання органів військового управління, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, обов'язки підприємств, установ, організацій, посадових осіб, права та обов'язки громадян України у сфері оборони, є Закон України «Про оборону України» від 6 грудня 1991 р. Стаття 2 цього Закону визначає: «... оборона України базується на готовності та здатності органів державної влади, усіх ланок воєнної організації України, органів місцевого самоврядування, єдиної системи цивільного захисту, національної економіки до переведення, за необхідності, з мирного на воєнний стан та відсічі збройній агресії, ліквідації збройного конфлікту, а також готовності населення і території держави до оборони...» [1].

Дослідження систем територіальної оборони країн світу (табл. 1) показує, що підвищення обороноздатності країни завдяки системам територіальної оборони використовує переважна їх більшість [2].

Незважаючи на сьомий рік, протягом яких продовжується російська агресія, донині в Україні ще завчасно вести мову про територіальну оборону як про цілісну систему, здатну виконувати завдання з достатнім ступенем ефективності (рис. 1).

Оборонна спроможність держави – це сукупність потенціалів та здатність держави захищатися у разі збройної агресії чи збройного конфлікту. Досягнення необхідного рівня національної оборонної спроможності здійснюється шляхом формування та реалізації військово-економічної, військово-промислової та військово-технологічної політики [4].

Збройна агресія Російської Федерації проти України здійснюється в новій формі – збройний конфлікт гібридного характеру потребує кардинально нової перспективи та підходу

Таблиця 1.1

Дослідження дефініцій «територіальна оборона»

Визначення	Де застосовується, суть
Комплекс державних і воєнних заходів, який проводяться для безпосередньої оборони території держави та підтримки на своїй території бойових дій військ, які входять до складу воєнно-політичного блоку НАТО	У більшості країн-членів НАТО (США, ФРН, Велика Британія тощо) ЗС виконують завдання захисту національних інтересів у складі об'єднаних сил або самостійно. Для оборони національної території застосовуються сили ТрО. ЗС можуть залучатися до оборони території, якщо виконання таких завдань не впливає на виконання заходів оборони держави
Комплекс державних і воєнних заходів, спрямованих на підтримку та забезпечення бойових дій ЗС	Система застосовувалась В'єтнамом у війні зі США. Нині планується до застосування в деяких пострадянських країнах. Сили ТрО застосовуються для охорони важливих об'єктів (зокрема, військових), посилення охорони кордону, оборони населених пунктів, участі в протидиверсійних операціях та веденні бойових дій в тилу агресора "партизанськими" способами. ЗС застосовуються лише для оборони держави, а сили ТрО – для підтримки та всебічного забезпечення ЗС
Комплекс державних заходів, які здійснюються в регіонах, де немає регулярних військ, і спрямовуються на координацію управління діяльністю місцевих органів державної влади, органів військового управління, правоохоронних органів і сил цивільного захисту населення для підтримки правового режиму воєнного стану, організації протидії противнику, ліквідації наслідків катастроф і застосованих противником засобів масового ураження	Система була організована в СРСР. За змістом схожа але масштабніша, яка формується в країнах Азії (Китай, Північна Корея тощо); до ТрО залучається все населення країни. У мирний час запроваджується обов'язкова військова підготовка. Управління системою покладалося на командування військового округу воєнного часу. Для підсилення військ ТрО з інших військових округів можуть передаватися регулярні війська – частини Сухопутних військ, авіація, сили ППО, а під час оборони морського узбережжя – військові кораблі.

* розроблено автором

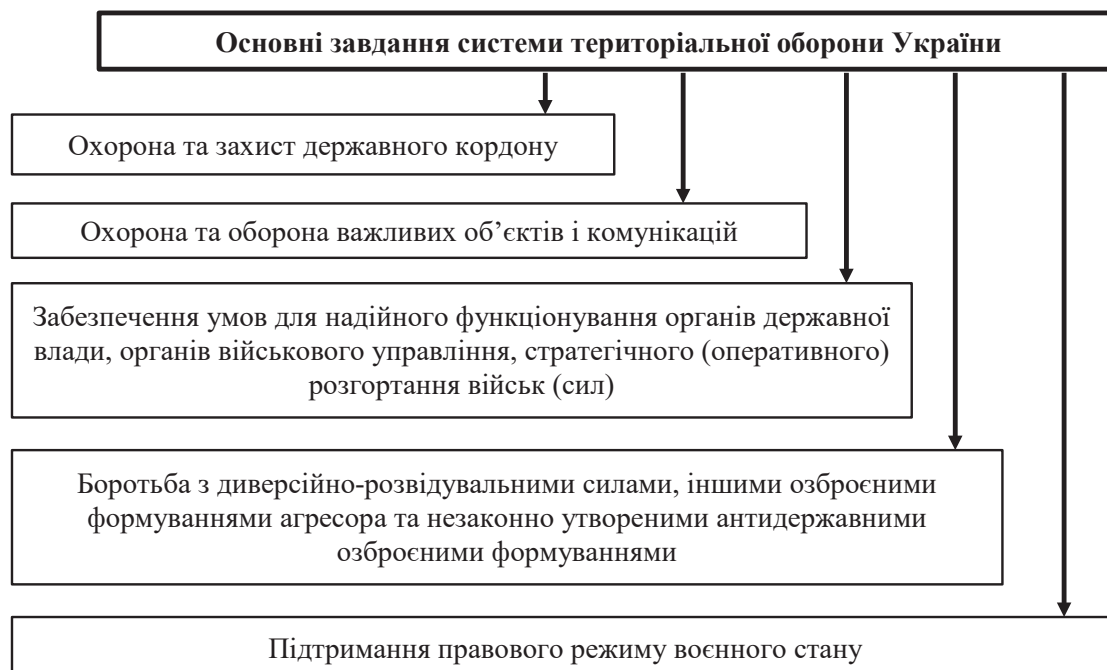

Рис. 1. Основні завдання, що покладаються на систему територіальної оборони в Україні

* розроблено автором

до вирішення проблеми національної оборони. Одним із важливих шляхів збільшення обороноздатності України є збільшення можливостей її системи територіальної оборони.

Питання підготовки та розвитку системи територіальної оборони України є одним із пріоритетів зміцнення обороноздатності країни. Системи територіальної оборони можуть значно спростити та зменшити витрати на всебічну підтримку власних підрозділів, оскільки вони можуть використовувати місцеві ресурси та матеріально-технічні запаси з місцевих баз та складів як основні джерела підтримки.

Висновки і пропозиції. Аналіз застосування державних регуляторних механізмів до територіальної оборони у діяльності, що підлягає державному регулюванню, дає можливість це покращити та підвищити обороноздатність України.

На сучасному етапі розвитку збройних сил України експерти науково-дослідних інститутів та Міністерства оборони України працюють з радниками та представниками збройних сил держав-членів НАТО над розробкою наукового обґрунтування пропозицій щодо покращення розвитку.

Досвід великих країн світу слід враховувати при підготовці пропозицій щодо системного підходу до планування та застосування державних регуляторних механізмів територіальної оборони для підвищення ефективності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про оборону України. Закон України від 6 грудня 1991 року №1932-XII. Видання третє, доповнене. Центр дослідження армії, конверсії та роззброєння. Київ, 2016. С.80-81.
2. Defending National Sovereignty, Security and Territorial Integrity. (2013). In Ministry of National Defense the People's Republic of China (Source: MOD). Retrieved April 16, 2013, from http://eng.mod.gov.cn/Database/WhitePapers/2013-04/16/content_4442754.htm&prev=search.
3. Храбан І. А. Система європейської безпеки і напрями воєнно-політичної інтеграції України до її структур : Монографія. Київ: Варта, 2005. 354с.
4. Романченко І.С., Фролов В.С., Палій В.В. Шляхи підвищення ефективності системи управління територіальною обороною України. *Наука і оборона*. 2009. № 4. С. 6-11.
5. Проект Закону України Про територіальну оборону України від 17.07.2015 реєстр. ВР № 2411а. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56121